

גיליון מס' 612 פינחס
תשפ"ה שנה שלוש עשרה

מדור זה נכתב לעילוי נשמת
אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו
ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל
זצ"ל
תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרח רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות - בדיני בין המצרים

לא ילך יחידי היינו מחוץ לעיר

אשר דרכם אם היה בימים אחרים ללבוש בגדי שבת הם לובשים גם עתה וצ"ע בזה, ונראה שצער הוא לאבי הבן והיולדת כשאין מתערבים בשמחתם הקרובים האלה בלבישת לבנים ולשאר קרובים יש להחמיר, וכתב רבינו זצ"ל דכמו שבת"ב מבואר במשנ"ב (שם סקל"ד) שפושט הבגדי שבת לאחר המילה, כמדומה שאותו הדין הוא גם בתשעת הימים שפושט לאחר המילה, (מחשבת עם מועדים עמוד רמ"ח סי' ח' ובס' שאילת רב עמוד ש"ע אות י"ט כ' דמסתבר שאחר הברית יחלוץ הבגדי שבת אחר הברית וצ"ע, ועי' שם אות כ"ב שהניח בצ"ע אם יכול ללבוש כמה חולצות להניחם לאחר"כ, וכן רבינו דגם בבעל ברית לא מציו היתר לרחוץ (שם אות י"ח).

תספורת בבעל ברית

כתב רבינו זצ"ל, כמדומה שמרח החזו"א זצ"ל התיר לבעל ברית להסתפר ביום הברית לכבוד המילה כדעת החת"ס שהובא בשעה"צ (סי' תקנ"א סק"ד), ומי שמל מיד אחר ותיקין יסתפר בלילה שלפני המילה, (מחשבת עם מועדים עמוד רמ"ח סי' ט' ועי' משנ"ב סק"ג דיכול לגלח סמוך לערב וכמש"כ הרמ"א בד"מ ס"ג, ובכה"ח אות ל"ה כ' דהיינו במל מיד אחר שחרית שאין לו פנאי לגלח ביום).

ברכת שהחיינו בבין המצרים

אין מברכין שהחיינו בימות החול בבין המצרים (שו"ע סי' תקנ"ט ס"ז), ואין לצאת בשומע כעונה מאחר, כגון שיש מי שמברך שהחיינו של ברית מילה או פדה"ב, (מועדי הגר"ח ח"א סי' ש"ג). ואמר לי רבינו זצ"ל דאף בעל ברית עצמו לא יפטור שאר דברים בשהחיינו, (תורתך שעשועי עמוד שי"ב, וכן עי' בס' מחשבת עם מועדים עמוד רמ"ב סי' ב' דזה מין אחר, ועי' שם סי' י"א דהמברך שהחיינו על פדה"ב לא יפטור גם מין חדש דאין לעשות בבין המצרים דברי שמחה, וגם בדבר שברכתו הטוב והמטיב, שמחה עצמה אין ראוי), אבל אם מברך על מין אחד שלא ימצא אח"כ מסתבר שיכול לכלול כבר גם מין אחר (שיח התורה ח"ג סי' תקנ"א), ומסתבר דבכל ספק שרי להרהר ברכת שהחיינו (מועדי הגר"ח ח"א סי' ש"ד), גם על פרי שירקב אם לא יאכל לא יברך שהחיינו (שם סי' ש"ה), ואם טעה וברך על פרי חדש יברך שהחיינו (שם סי' ש"ד, שיח התורה שם). אם נולדה לו בת בין

כתב רבינו זצ"ל בקונטרס הזכרונות (פכ"ז ס"ה) בשם מרח החזון איש זצ"ל, דמש"כ השו"ע (סי' תקנ"א ס"ח) שאסור לילך יחידי בין המצרים משעה ג' עד שעה ט' היינו דוקא מחוץ לעיר, וכ"ה בערוה"ש (שם), ויכול ללכת ברחוב שיש אנשים, (שמענו כן ראינו ח"ב פ"ט סי' י'), ואמר רבינו זצ"ל דבדבר זה חושש אף מיום א' תמוז כמש"כ הביאור"ל (שם ס"א ד"ה צריך) בשם ס' פתחי עולם ע"פ הגמ' פסחים (ק"א ב') דמא' תמוז שכיחי מזיקי טפי, (ואמר רבינו דמש"כ הפתחי עולם הוא רק לענין איסור לילך יחידי ולא לגבי לא יכו התלמידים, כי אמנם מצויין אז המזיקים אבל לא מקפידים להזיק בהכאת התלמידים כמו מ"ז בתמוז, ועי' בידון משה י' סי' ס"ד שהשיב רבינו לענין ללכת יחידי שצריך להזהר מא' תמוז). וראוי להמנע מנסיעה במטוס מ"ז בתמוז (תורת המועדים סי' תקנ"א ס"ג אות ד ובידון משה י' סי' ס"ה כ' שאין ראוי).

באיסור תספורת

כתב רבינו זצ"ל דאין להתיר בבין המצרים לגלח גידול שיער עבור מי שבדוחק מהדק התפילין (מעשה שיח תעניות אות מ"ג, ואמר לאבל ששאל שיש לו גידול שיער, וכי נזיר לא הניח תפילין), והעיד רבינו זצ"ל בשם מרח החזו"א זצ"ל דמי שיש לו בלורית מותר לספר בספיה"ע וי"א גם בימים אלו, (כ"כ רבינו בשמו בקונטרס הזכרונות סי' כ"ד ס"ה לגבי ימי הספירה ובתורת המועדים שם סט"ז דה"ה כאן, ועי' בס' זכור לדוד ח"ב עמוד קל"ז שהעיד ר' דוד פרנקל זצ"ל שכאשר הגיעו לארץ ישראל פליטים עם בלוריות שלח אותם מרח החזו"א זצ"ל להסתפר אפילו בשלושת השבועות שבין י"ז תמוז לתשעה באב, ואולי שם ה"ז כיוצא מבית האסורים דשרי אף במועד). ואמר רבינו זצ"ל דגם שיער הגבות והריסים בכלל איסור תספורת שיער ואסור לקוצצן, (תורת המועדים סי' תקנ"א ס"ד), וכן אסור לאשה לגלח שיער ברגלה, (מועדי הגר"ח ח"ג סי' רפ"ג).

בגדי שבת ורחיצה בבעל ברית

בעל ברית לובש בגדי שבת אפי' בת"ב כמבואר ברמ"א (סי' תקנ"ט ס"ח), וגם לברית של נכד כ' רבינו דשרי ללבוש בגדי שבת, (ידון משה ח"י אות מ"א ועי' בשע"ת סימן תקנ"א ס"א שאבי אבי הבן ואבי היולדת ג"כ נוהגים להקל וללבוש בגדי שבת הם ונשיהם וכמדומה שנוהגין להקל גם שאר קרובים

עורך: יצחק גולדשטוף

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✉ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,
יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה 1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה 4310

המצרים מברך שהחיינו (שם סי' ש"ב) בלובש בגד לשבת אין לברך שהחיינו עד שיקבל שבת ולא סגי שלובש לכבוד שבת או שהגיע זמן תוספת שבת, (גליון מים חיים תמוז תשפ"ג ולקט שאלות המצוות ח"ד סי' כ"ג), ויכול ללבוש קודם שבת (שמענו כן ראינו ח"ב פ"ט סי' ח'), ובשם הקה"י מובא להקל מחצות דכל שלובש לכבוד שבת מותר (ארחות רבינו ח"ב עמוד קס"ה).

לבישת בגדים חדשים בשבת לצורך תשעת הימים

ערב ת"ב שחל בשבת ולא הכין קודם, אם יכול להכין בגדים ע"י שלובש בשבת, הנה בס' ארחות רבנו (ח"ב עמ' ק"ל) מובא שהקה"י נתן עצה להחליף במשך שבת חזון לבנים וגרבים וכתונות מכובסים כמה שצריך למשך השבוע ושילבש כל א' מהם קצת זמן בשבת ועי"ז יהיו משומשים ויהי' מותר ללבושם בשבוע שחל בו ת"ב עכ"ל, ולא חשש לאיסור הכנה בזה, אולי טעמו משום דבכל פעם שמחליף אינו ניכר שהוא לצורך חול דלפעמים מחליפים פ"א באמצע היום בקיץ וכן בכל פעם בפנ"ע אינו ניכר, (קרא עלי מועד פ"ד הערה כ"ו ועי' משנ"ב סי' תרס"ז סק"ה שכתב שלא להכין משבת לחול אף באינו ניכר אם לא לצורך מצוה, ואולי ס"ל דהכא לא מקרי הכנה כלל כיון שבפועל לובש הבגד גם בשבת, וכן עי' רב פעלים ח"ד סי' כ"א, ובתורת המועדים עמוד ק"ל אות ג', כ' דלא הותר ד"ז רק בבגדים שלובש לפעמים בשב"ק אבל אם הבגדים שלובש בחול אינו לובש אף פעם בשבת מחמת יופי הבגד כמו בגדי עבודה או בגדי יום חול של נשים וכל כיוצא בזה כ"ז אסור ללבוש בשבת מפני שנראה כהכנה, ועי' בס' מישרים אהבוך עמ' ש"א אות כ"ב שנשאל רבינו זצ"ל, האם מותר לאחר סעודה ג' בשבת חזון ערב ט' באב להחליף הנעלי עור של שבת לנעלי גומי או בד וללכת בהם לבית הכנסת באופן שהולך מבעוד יום דהא נהנה מהם גם עתה או דילמא אסור משום מכין משבת לחול, והשיב, אין ראוי, ועי"ש אות כ"ג שנשאל במי שנעליו עשויות מגומי וכיו"ב שמותר ללבשן בט' באב ובאופן זה לא ניכר שמכין, והשיב, אין לעשות כן, דנעל זו אינה עומדת לשבת רק לת"ב, ובמועדי הגר"ח ח"א סי' שכ"ז שאל מרבינו אם בשבת חזון יכול ללבוש בגדים מכובסים כדי שיוכל ללבושם בימות השבוע, והשיב, אין לעשות כן, ושאל שם אות שכ"ח ממש"כ באורחות רבינו שהקה"י אמר לעשות כן, והשיב רבינו, הכל לפי הענין והצורך, ובגליון מים חיים מביא ממרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שלא יאמר בפה שמכין לחול, וע"ש ממרן הגר"נ קרליץ זצ"ל שאמר שאין להקל בזה בכל גווני ולא משום הכנה אלא משום שלא התירו ללבוש מכובס אלא לכבוד שבת וכיון שאין בזה צורך שבת ממילא אסור כמו בכל ט' הימים עכ"ד ועי' חוט שני הל' ר"ה עמוד ת"ג).

זמן הלבישה קודם ואופן הלבישה

ושיעור הזמן ללבישת בגד קודם תשעת הימים שלא יחשב בגד חדש הוא חצי שעה (שמענו כן ראינו ח"ב פ"ט סי' נ'), ויש להקל בבגדי חול מגוהצין שלבשן אע"פ שעדיין גיהוצין ניכר ורק בבגדי שבת החמירו, (קרא עלי מועד פ"ד הערה י"ד), וכתב רבינו זצ"ל דיש להקל ללבוש קודם תשעת הימים כמה חולצות מכובסות יחד באופן שמתקמט קצת וניכר הדבר, (הערות רבינו לס' קרא עלי מועד פ"ד הערה י"ט ואלא ד"א פנ"ב ס"ה), ואף בגדי זיעה היה מכין, וכתב רבינו זצ"ל שקשה להקל בזה במה שמניח ע"ג הריצפה ועכ"פ צריך שיהיה ניכר שמתקמט ומתלכלך, (שם

אות כ' וכן עי' מועדי הגר"ח ח"ב סי' שפ"ז דלא מהני שיתן לרצפה), ולמעשה לא רצה רבינו זצ"ל להקל אפי' בבגדי זיעה במה שנותן ע"ג הרצפה, (דקדוקי מצות בין המצרים אות ו), וסגי שאחר לובש עבורו, וכן נהג רבינו זצ"ל למעשה שסמך על מה שהכינו עבורו, (אלא ד"א של הלכה פנ"ב ס"ה). ויש להכין גם עבור קטנים שלא הגיעו לחינוך (תורת המועדים סי' תקנ"א סנ"ב אות ו).

הכנת בגדי זיעה וגרביים ללבוש בתשעת הימים

השיב רבינו זצ"ל שגם בגדי זיעה חדשים אין ללבוש ללא שלבשם קודם תשעת הימים, (מועדי הגר"ח ח"ג סי' רצ"ג נחמת ישראל פ"ט ס"ז עלי שיח עמוד קס"ד שמענו כן ראינו ח"ב עמוד רפ"ט וכן הביא בקו' ידון משה ח"י עמוד צ"ב בשם מרן החזו"א), וראיתי שא' בא לשאול שמזיע בגרביים ויש ממנו ריח רע ואין לו עוד להחליף, ושאל אם יכול לכבס או לקנות, והלך רבינו זצ"ל לחדרו והביא לו משלו להחליף.

לשתות הכוס בתשעת הימים כשהלך הקטן

רבנו זצ"ל באירוסיו נינו שאל ממחותנו מרן הגרא"ל שטינמן זצ"ל, מה הדין במי שהביא קטן שישתה בהבדלה בתשעת הימים כמש"כ הרמ"א (סי' תקנ"א ס"ו), ולמעשה כשגמר ברכת הגפן וירא כי אין איש שיצא הקטן לדרכו, האם יכול לשתות בעצמו הכוס או דילמא כיון שסבר שישתה הקטן לא יצא בברכת הגפן ועליו לברך שנית, ואמר רבינו, שד"ז הוא לכא' סתירה במשנ"ב (סי' רצ"ו סקל"ג וסי' רע"ג סק"ט), האם ברכת הגפן בהבדלה הוא חלק מברכת ההבדלה או שאינו רק לכבוד כוס של ברכה, ועי' בזה בשו"ת אגרו"מ (ח"ב סי' מ"ה) ובס' בני ראם (סי' ס"ו) והביא משו"ת אמרי יושר (ח"ב סי' קע"ג) שהביא ראיות לכאן ולכאן, ועי' בזה בקובץ עיון הפרשה (גליון רל"א עמוד קנ"ג).

ושלח לשאול את חמיו מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, והשיב, דהמבדיל יכול לשתות את היין דכיון שברכת הגפן נצרך לברכת הבדלה א"כ את החלק של החיוב שלו ודאי כיוון לצאת ואף שדעתו היתה שהקטן ישתה את היין מ"מ גם הוא חייב בבוא פרי הגפן דהוי גם ברכת המצוות ושפיר יכול לשתות היין, ובאמת אם צריך טעימת הכוס בהבדלה ע"י המבדיל גם בתשעת הימים בודאי יצא בברכת הגפן ובס' ארחות רבנו (ח"ב עמוד קל"ה) מובא שמרן החזו"א זצ"ל היה טועם קודם מהיין וכ"כ רבינו זצ"ל בקונטרס הזכרונות (סי' כ"ז אות ט"ו) ובמעשה איש (ח"ה עמוד כ"א), ובס' קרא עלי מועד (פ"ה ס"ב בהערה ו') כתב דטעם החזו"א היה משום דלכתחילה אין לברך ע"מ שישתו אחרים אא"כ אין יודעים לברך בעצמם כמבואר במשנ"ב (סי' רצ"ט סקכ"א וסי' רע"ג ס"ד) ומ"מ אין הדבר מעכב עי' במשנ"ב (סי' תקנ"ט סק"ל) דלא תקנו הבדלה בט"ב ויתן לקטן לשתות משום דאתי למיסוך אבל בלא טעם זה נותן לקטן אף שהמברך אינו שותה, ורבנו זצ"ל פעמים שהיה שותה ופעמים לא, ואולי הדבר תלוי בקטן אם נחשב יודע בעצמו לברך, (תורתן שעשועי עמוד שצ"ד).